

На основу чл. 44 Статута Института за заштиту биља и животну средину и чл. 10 Кодекса понашања у научноистраживачком раду бр. 451-03-00860/2018-14 од 21.02.2018. године који је усвојио Национални савет за научни и технолошки развој, директор Института доноси

КОДЕКС

професионалне етике у научноистраживачком раду Института за заштиту биља и животну средину

ИНСТИТУТ ЗА ЗАШТИТУ БИЉА
И ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Број 775
20.04.2018 год.
БЕОГРАД, Београдска Државна 9
2660-049, 2660-079, Факс: 2669-860

I ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Циљеви

Члан 1.

Кодекс професионалне етике у научноистраживачком раду Института за заштиту биља и животну средину (у даљем тексту: Кодекс) дефинише принципе интегритета у научноистраживачком раду у циљу очувања достојанства професије, развијања и унапређења морално-етичких вредности, заштите вредности знања и уважавања и подизања свести о одговорности истраживача запослених у научноистраживачком раду, уз поштовање принципа академске честитости.

Примена Кодекса

Члан 2.

Кодекс се примењује у професионалном и јавном деловању свих истраживача у Институту за заштиту биља и животну средину (у даљем тексту: Институт), који су чланови научне заједнице чији се научноистраживачки рад финансира из буџета Републике Србије.

Институт, који је регистрован као истраживачко-развојна научноистраживачка организација у складу са Законом о научноистраживачкој делатности, дужан је да се стара о остваривању и унапређењу етичких стандарда у складу са Кодексом и обезбеди услове неопходне за упознавање истраживача са свим правним одредбама који се тичу њихових права и обавеза као чланова научноистраживачке заједнице.

Члан 3.

Поступци дефинисани Кодексом не представљају замену за грађанске, кривичне, управне, дисциплинске и друге поступке који су уређени законима и општим актима Института.

II НАЧЕЛА

Поштење у истраживању

Члан 4.

Поштење у истраживању подразумева поштовање следећих начела:

1. **Искреност и поузданост** у представљању циљева и намера истраживања, извођењу истраживања, извештавању о истраживачким методама и поступцима, као и у објављивању и изношењу тврдњи у вези са могућим применама истраживачких резултата;
2. **Објективност и транспарентност** у прикупљању, анализи и тумачењу података и закључивању које мора бити засновано на чињеницама и подацима који се могу доказати и поново проверити;
3. **Непристрасност и независност** од заинтересованих страна, од идеолошких или политичких интересних група, и од економских или финансијских интереса;
4. **Отворена комуникација** у дискусији о раду са другим научницима и с јавношћу;
5. **Вођење бриге за учеснике и субјекте истраживања**, било да су они људска бића, животиње или објекти животне средине;
6. **Исправност у навођењу одговарајућих литературних извора (референци)** и с поштовањем и уважавањем одати признања другим колегама за њихов рад;
7. **Одговорност према будућим генерацијама научника** и њиховом образовању кроз менторство и надзор.

Слобода мишљења и изражавања

Члан 5.

Истраживачи у Институту су слободни и одговорни да у свом раду траже и бране истину, подстичу слободан и одговоран прилаз учењу и исказивању стеченог знања.

Институт подржава и подстиче слободу мишљења и изражавања истраживача.

Колегијалност

Члан 6.

Истраживачи су дужни да негују односе сарадње који су засновани на међусобном уважавању, поштовању и разумевању, водећи рачуна о академским интересима Института као целине.

Интегритет

Члан 7.

Водећи рачуна о општем добру, истраживачи су дужни да чувају интегритет Института и да раде савесно, марљиво, одговорно и посвећено, према свом најбољем знању.

Уживање и поштовање права

Члан 8.

Институт је дужан да сваком истраживачу осигура уживање свих права која се остварују у његовом оквиру, као и поштовање права зајемчених Уставом и законима.

Поштовање интегритета и достојанства личности

Члан 9.

Личност сваког истраживача у Институту мора увек да буде поштована, у складу са уставним и законским јемствима интегритета, достојанства и права на приватност.

Аутономија научног рада

Члан 10.

Истраживачи у Институту имају право аутономног деловања, у границама њихових дужности и овлашћења утврђених законом и општим актима Института.

Истраживачима се јемчи право на несметан академски и професионални развој и усавршавање, у мери у којој се не угрожава исто право других.

Једнакост и праведност

Члан 11.

Истраживачима се обезбеђују једнаки услови за извршавање професионалних обавеза, као и исказивања интелектуалних способности и напредовања.

Академска честитост

Члан 12.

Академска честитост истраживача у Институту заснива се на самосталности у академском и научном раду, односно спровођењу оригиналних научних истраживања, представљању властитих резултата и на строгом поштовању ауторских права других.

Професионалност

Члан 13.

Истраживачи у Институту су дужни да своје обавезе према колегама и запосленима у Институту извршавају одговорно, савесно и професионално, држећи се начела објективности, непристрасности и међусобног уважавања.

Истраживачи су у обавези да се стално стручно усавршавају, поштујући критеријуме стручности, компетенције и квалитета.

Забрана дискриминације

Члан 14.

Није дозвољен ниједан облик дискриминације у Институту. Дискриминација означава свако неоправдано прављење разлике или неравноправно поступање, на отворен или прикривен начин, по било ком основу.

Стручност, способност и професионалне заслуге, као и оспособљеност и резултати у обављању одређене врсте делатности, послова и задатака, једини су релевантни критеријуми вредновања и напредовања чланова академске заједнице.

Забрана узнемиривања

Члан 15.

Забрањене су све врсте узнемиривања међу истраживачима у Институту, а посебно када се темељи на злоупотреби положаја институционалне или хијерархијске надређености.

Узнемиривање је непримерено понашање према другом лицу, које има за циљ повреду личног достојанства, ометање у обављању послова, омаловажавање других и које ствара или доприноси стварању непријатног и непријатељског радног окружења и образовног амбијента.

Начело непристрасности

Члан 16.

Истраживачи у Институту су дужни да се држе начела непристрасности и не смеју да допусте да ставови или мишљења о појединцима, друштвеним групама и делатностима који нису утемељени на искуству или рационалним аргументима, већ су донети унапред и засновани на неоправданим генерализацијама, утичу на њихову објективност у академским, истраживачким и управљачким делатностима.

Начело одговорности

Члан 17.

Истраживачи су дужни да се брину о интересима Института у духу развоја академских слобода, а посебно у погледу испитивања, аргументоване расправе, критике, толеранције и одговорног трагања за оптималним решењима.

Под неодговорним понашањем сматрају се:

1. несавесно управљање пословима, ресурсима и имовином Института и онемогућавање или отежавање њиховог коришћења од стране других чланова;
2. употреба имовине Института за приватне, комерцијалне, политичке и друге сврхе без посебног одобрења у складу са законом;
3. коришћење имена и обележја Института за приватне, комерцијалне или некомерцијалне потребе, како би се створио утисак да иза остваривања тих потреба стоји Институт.

III ЕТИЧКА ПРАВИЛА У НАУЧНОМ РАДУ

Понашање током објављивања резултата истраживања

Члан 18.

Истраживачи у Институту су дужни да објаве резултате и тумачења својих истраживања на отворен, транспарентан и тачан начин.

У случају коауторских радова, ауторство мора да се заснива на испуњењу следећих услова:

- аутор је дужан да допринесе креативном процесу бар једним од следећих елемената: идеја, планирање, експериментални рад, сакупљање података, анализа резултата и њихова интерпретација;
- аутор је дужан да допринесе припреми чланка за објављивање учествујући у писању почетних верзија чланка или критичком верзијом рукописа која је била од значаја за појаву чланка;
- сваки коаутор мора да буде у стању да детаљно прикаже свој допринос садржају чланка и у извесној мери дискутује принципске аспекте доприноса других коаутора целокупном садржају чланка;
- сви коаутори морају да гарантују за садржај чланка у погледу поштених истраживања.

Редослед аутора треба да буде договор свих аутора и може пратити националне, међународне и дисциплинске обичаје.

Сви аутори су дужни да пријаве све релевантне облике сукоба интереса, који могу бити финансијски, комерцијални, лични, академски или политички.

Рад и интелектуални допринос других сарадника који су утицали на резултате истраживања треба да буду признати. Повезани рад треба правилно цитирати. Литература треба да буде ограничена на објављене публикације (штампане или електронске) и публикације „у штампи“.

Објављивање истих радова у различитим часописима прихватљиво је само уз сагласност уредника часописа и тамо где се правилно напомиње прво објављивање.

Финансирање или друге врсте подршке за истраживање и његово објављивање треба да буду правилно поменуте и признате.

Рецензија и уређивачка питања

Члан 19.

Истраживачи ангажовани као уредници или рецензенти, а који има потенцијални сукоб интереса који може бити лични, академски, политички, комерцијални или финансијски, дужан је да се повуче из учешћа у било ком облику доношења одлуке. Ако се конфликт сматра мањим или неизбежним требало би га обелоданити читалачкој публици.

Рецензенти су дужни да благовремено пруже детаљну, прецизну, објективну и оправдану процену рукописа и укажу на евентуално кршење етичких норми.

Исти стандарди и правила примењују се у процесу рецензије пројеката и програма поднетих за финансирање, награде или признања.

Добра пракса коришћења података: доступност и приступ

Члан 20.

Оригинални научноистраживачки подаци треба да буду документовани и архивирани.

Слобода кретања научника, право на добровољну сарадњу са другим научницима, слобода изражавања и комуникације треба да буду гарантоване.

Одговарајуће истраживачке процедуре

Члан 21.

Сва истраживања би морала да буду осмишљена и пажљиво спроведена. Истраживачи су дужни да испуне оно што су обећали у предлогу пројекта за подршку или финансирање.

Корисници, партиципанти или спонзори треба да буду упозорени на етичке и правне обавезе истраживача, као и могуће рестрикције које ове обавезе могу произвести.

Корисници, партиципанти или спонзори треба да буду свесни значаја објављивања резултата истраживања.

Тајност података или налаза треба поштовати и заштитити.

Одговорност у истраживачким поступцима

Члан 22.

Свим истраживачким објектима (биолошким, еколошким или физичким) треба руковати с поштовањем и бригом.

Здравље, безбедност или добробит заједнице, односно сарадника и других чинилаца повезаних с истраживањима, не смеју се угрожавати.

Употреба животиња у истраживању прихватљива је само ако алтернативни начини да се постигну резултати нису сврсисходни и довољно добри. Повређивање или узнемиравање животиња мора се свести на минимум.

Однос према животној средини

Члан 23.

Истраживачи у Институту су дужни да негују одговоран однос према животној средини и животном окружењу, у складу са прописима.

Научници морају настојати да умање штетне утицаје на животну средину и треба да буду свесни потребе за одрживо управљање ресурсима, што подразумева ефикасно коришћење ресурса, као и минимизацију отпада.

IV ПРЕВАРЕ У НАУЦИ

Члан 24.

У научноистраживачком раду није дозвољено плагирање, лажно ауторство, измишљање и кривотворење резултата и аутоплагирање.

Забрана из става 1. овог члана се односи на све писане радове научног особља Института (семинарски рад, дипломски или мастер рад, докторска дисертација, чланци, поглавље у монографијама и зборницима и др.).

Плагирање

Члан 25.

Плагирање је представљање туђих идеја или туђег рада, у целини или деловима, без навођења изворног ауторства или изворника, односно противзаконито присвајање

туђих интелектуалних творевина и научних резултата и њихово приказивање као својих, као и:

– дословно преузимање текста другог аутора, односно копирање из електронских или штампаних извора, са српског или страног језика, у деловима или целости, без навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања преузетог дела;

– препричавање или сажимање текста другог аутора из електронских или штампаних извора, са српског или страног језика, у деловима или целости, без одговарајућег навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања препричаног дела;

– представљање идеја других аутора као својих, без одговарајућег навођења имена аутора, односно извора из кога је текст преузет.

Научно особље у Институту гарантује изворност научних радова које објављују, као и тачност у приказивању и навођењу информација о пореклу идеја и навода којима су се у раду користили.

Лажно ауторство

Члан 26.

Лажно ауторство је навођење као аутора лица које није учествовало у изради рада.

Чланови научне заједнице Института дужни су да као ауторе наводе све и само оне учеснике у процесу настајања научног рада који су интелектуално допринели раду.

Измишљање и кривотворење резултата

Члан 27.

Измишљање и кривотворење резултата је деловање којим се манипулише предметом, опремом или процесом истраживања, са циљем да резултати научног истраживања буду намерно подешени или тенденциозно протумачени.

Посебан облик измишљања и кривотворења резултата је несавесно и неодговорно приказивање чињеница у извештајима о научноистраживачком раду.

Аутоплагирање

Члан 28.

Аутоплагирање је поновно објављивање свог раније објављеног рада, или за другу сврху искоришћеног рада, као новог и оригиналног.

Заштита ауторских права и права интелектуалне својине

Члан 29.

Истраживачи у Институту предузимају мере у сврху унапређивања и промовисања поштовања ауторских права и права интелектуалне својине.

Институт штити ауторска права и права интелектуалне својине над резултатима истраживања и прикупљеним подацима свих запослених.

Измишљање и преправљање препорука

Члан 30.

Недозвољено је измишљање и преправљање препорука и лажно представљање академских достигнућа.

Ванинститутски послови и делатности

Члан 31.

Научно особље Института не може обављати ниједан ванинститутски посао или делатност који су у супротности са њиховим професионалним обавезама на Институту или утичу на њихов интегритет и објективност.

При обављању ванинститутских послова и делатности истраживачи су дужни да се придржавају закона и општих аката Института, којима су регулисана њихова права и обавезе.

Професионално напредовање

Члан 32.

Научно особље Института је дужно да процене о условима за професионално напредовање других истраживача заснива искључиво на критеријумима који су релевантни, односно на показаној стручности, таленту и професионалним резултатима.

Није дозвољен ниједан облик дискриминације у поступку вредновања услова професионалног напредовања, као и у самом поступку напредовања.

Сви чланови научне заједнице имају једнаке услове за напредовање на основу процене испуњености професионалних обавеза.

Јавно иступање

Члан 33.

Научно особље Института има право на јавно иступање и слободу изражавања, укључујући и наступе пред публиком и у средствима јавне комуникације, као и на слободно изражавање ставова у штампаним и електронски доступним материјалима.

Истраживачи који јавно наступају у име Института дужни су да у јавност износе ставове Института, у складу с највишим етичким и професионалним стандардима.

Истраживачи у Институту не смеју да посредно или непосредно забрањују, ометају, ограничавају или било чиме условљавају јавне наступе других чланова научне заједнице, односно слободу изражавања на тим наступима.

У комуникацији с јавношћу треба одржавати стандарде поштења и тачности, а сваком покушају злоупотребе медија због личних интереса треба се одупрети.

V ОРГАНИ И ТЕЛА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ КОДЕКСА

Органи и тела за спровођење Кодекса

Члан 34.

У поступку утврђивања повреда Кодекса и етичких стандарда научне заједнице учествују директор, Научно веће и Етичка комисија Института, заједно са Одбором за етику у науци.

Директор на предлог Научног већа именује чланове Етичке комисије.

Етичка комисија Института ће радити у складу са Правилником о раду етичке комисије који доноси Научно веће. Овим правилником се ближе уређује састав, надлежност и начин рада етичке комисије приликом утврђивања неакадемског понашања научног особља и повреда Кодекса професионалне етике у научноистраживачком раду Института.

Одбор за етику у науци

Члан 35.

Одбор за етику у науци има председника, кога бира из реда својих чланова, у складу са пословником о свом раду и 12 чланова, из реда истраживача у звању научног саветника и редовног професора и академика.

У Одбор за етику у науци министар именује: 6 чланова на предлог Заједнице института Србије, 6 чланова на предлог Конференције универзитета Србије, а једног члана предлаже Српска академија наука и уметности.

Мандат председника и чланова Одбора за етику у науци траје 4 године, са могућношћу још једног избора.

Одбор за етику у науци доноси пословник о раду којим се уређује поступак и начин одлучивања у случају нарушавања правила добре научне праксе утврђене Кодексом, као и друга питања од значаја за рад Одбора за етику у науци.

Члан 36.

Одбор за етику у науци, кад утврди да истраживач крши правила и норме Кодекса понашања у научноистраживачком раду, овлашћен је да:

1. изриче јавну опомену;
2. доноси закључак о покретању поступка за одузимање истраживачког, односно научног звања, по захтеву Научног већа Института или лица која имају научно или истраживачко звање;
3. предложи забрану учешћа у раду тела која су задужена за старање о квалитету научноистраживачког рада (Национални савет за научни и технолошки развој, Комисија за стицање научних звања, Одбор за акредитацију научноистраживачких организација, матични научни одбори);
4. предложи забрану коришћења средстава за науку и истраживање одређена према прописима о научноистраживачкој делатности на пројектима министарства, за период од пет година.

Коначну одлуку о предлозима Одбора за етику у науци из става 1. тачке 3) и 4) овог члана доноси министарство надлежно за научноистраживачку делатност.

VI ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Члан 37.

Кодекс ступа на снагу даном доношења.

У Београду, 20.04.2018.

директор Института

др Милана Митровић